60. Uluslararası Berlin Film Festivali,
11-21 Şubat 2010

BERLİNALE NOTLARI

MUSTAFA EMİN BÜYÜKCOŞKUN

Dünyanın en prestijli iki film festivalinden biri olan Uluslararası Berlin Film Festivali bu yıl 60'ıncı yaşını kutladı. 300 bini bulan izleyici sayısıyla rekor kıran festivalde Türkiye, 46 yıl aradan sonra (*Susuz Yaz*'ın ardından) Semih Kaplanoğlu'nun *Bal*'ıyla Altın Ayı'yı kucakladı. Panorama'da Reha Erdem'in *Kosmos*'u, Forum'da ise Tayfun Pirselimoğlu'nun *Pus*'u yer aldı.

Bal filmiyle Berlinale maceramız bundan yaklaşık altı ay evvel, Doğu Karadeniz'in dağlarında başladı. Mütevazi bir ekiple, ağır fiziki ve coğrafi koşullar altında süren yedi haftalık çekimlerin akabinde adeta oya gibi işlenen bir post-prodüksiyon sürecindeyken festivalin seçici kurulunun hiçbir işlem görmemiş, üstelik sesleri dahi eklenmemiş bir kaba kurguyu seyredip hiç tartışmadan bizi seçkiye dâhil etmesiyle bu maceranın mutlu sona evrileceğine inanmaya başladık. Şubat ayı gelip çattığında, Berlin'in -12'lere varan ayazında, kar ve buzla kaplı Potsdamer Platz'dan filmin galasının yapılacağı Berli-

Bal, Semih Kaplanoğlu, 2010

nale Palast'a doğru bata çıka ilerlemeye çalışırken maceranın bir rüyadan ibaret olup olmadığı hâlâ bir muamma idi. Ne zaman ki 20 Şubat akşamı geldi ve Altın Ayıcıkla tanışma imkânı bulduk, işte o zaman hayal hakikat oldu ve *Bal* (2010) hafızalarımıza unutulmaz bir şekilde kazınıverdi.

Filmin basın gösteriminin akabinde oluşan ilgi, market gösterimlerindeki izdiham, satışa çıkan biletlerin iki saat içerisinde tükenmesi, seyretme imkânı bulduğumuz yarışma filmleri arasında öyle pek de fazla öne çıkan filmin olmayışı bizi ufak çaplı tahminler yapmaya teşvik ettiyse de adeta kapalı bir kutu olan jüri ve tabii Werner Herzog'un delişmen karakteri bu şans oyununu öngörülebilir olmaktan çıkarmaktaydı. Ne var ki sonuç umduğumuz gibi olmadı; 20 Şubat akşamı sahnede tek ayı kaldığında artık iş ciddiye binmişti. Sonra ise olanlar oldu ve *Bal* Altın Ayı'yla kucaklaştı.

Küçük Bir Berlinale Seçkisi

11-21 Şubat 2010 aralığında gerçekleştirilen Berlinale oldukça büyük ve ciddi bir festival. Festival yöneticileri yaptıkları işi fazlasıyla ciddiye alıyorlar. Yalnız onlar değil festivalin var oluşundaki en temel faktör olan seyircisi de parçası olduğu deneyimin son derece farkında. Ortaya çıkan etkinliğin başarısı da biraz bu ciddiyetle alâkalı. Dört ana bölümde 300'den fazla filmin gösterildiği festival 300 bini aşan seyirci sayısıyla bir rekoru da elinde bulunduruyor. Ayrıca sadece seyirciye yönelik bu halkçı tavrıyla değil, dünyanın sayılı film marketlerinden olan EFM ile profesyonellere de ciddi bir network ve pazar alanı açıyor. Tek rakibi Cannes'la karşılaştırıldığında daha

Semih Kaplanoğlu, Berlin, 2010

toplumcu ve demokratik bir yapıya sahip olan Berlinale, özellikle genç yönetmenler için keşfedilmeye müsait bir altyapı sunarak Cinelink gibi fonlarla bu yapımları bizzat destekliyor ve seçkilerinde yer veriyor.

Festivalin Forum bölümünde Anat Yuta Zuria imzasıyla izlediğimiz *Soreret* (2009) belgeseli, Kudüs'te Ortodoks Yahudi Cemaati Hasidiklerin şeriatı gereğince kadınların otobüslerde erkeklerden ayrı oturması mevzuunu, Kudüs Belediyesi'nin bu şeriata göre düzenlediği belediye otobüslerinin arka plânında, cemaatlerinde sıkıntılar yaşayan iki Yahudi kadının hikâyesi üzerinden anlatıyor. Oldukça rahatsız edici bir sinematografiye sahip filmde yönetmen, kamerasını otobüste yolculuk eden kadınların burnunun dibine sokarak filmsel öznelerinin mahremiyetlerini ihlâl etmekten kaçınmıyor. Türkiye'de ilahiyat çevrelerince pek de uzak olunmayan bir tartışmanın İsrail versiyonu olan bu belgesel, karşılaştırmalı bir gelenek tartışması için de verimli olabilecek bir çalışma.

2006'da Berlinale'de En İyi Film dalında Altın Ayı alan *Esma'nın Sırrı* (*Grbavica*, 2005) filmiyle tanıdığımız Bosnalı yönetmen Jasmila Zbanic, *Na Putu* (2010) adını taşıyan son çalışmasıyla festivalin Yarışma bölümündeydi. Ne yazık ki film, havayollarında çalışan genç bir çiftin hayatlarına İslâm'ın girmesiyle ayrılan yollarını anlatırken post-11 Eylül klişelerini yahut Türkiye'deki tipik laisizm tartışmalarını en oryantalist hâliyle yeniden üretmenin ötesine geçemiyor. Karakterlerin dönüşümünün karikatürvari tasvirlerle geçiştirildiği film, savaş sırasında İslâm coğrafyasının dört bir yanından gelen mücahidlerin katkılarıyla bağımsızlığına kavuşan Bosna'nın nasıl bir hafıza kaybına uğrayarak bu değerlere adeta düşman hâle gelmeye başladığının trajik bir örneği. Üstelik bunun kendi coğrafyasının hakikatine yabancı, ödünç bir İslamofobi söylemiyle gerçekleşmesi, Bosna'daki entelektüellerin ve sanatçıların yaşadığı kimlik ve aidiyet krizinin acı bir örneğini oluşturuyor.

Yine festivalin yarışma bölümünde karşımıza çıkan *Shahada* (2010), Afgan asıllı Alman yönetmen Burhan Kurbani'nin anaakım tonda anlattığı bir göçmen filmi. Filmde kürtaj yaptırdıktan sonra bunalıma giren Meryem, bir yandan inancı hakkında sorgulamalara girişip radikalleşirken bir yandan da çevresinde gördüğü "eksik" Müslümanlara savaş açar. Bunların başında da küçük bir mescidde imam olan babası gelir. Meryem, tipik bir radikal söylemle bu bid'atlara karşı mücadeleye girişirken aynı

mescidin cemaatinden genç delikanlı Samir ise âşık olduğu Daniel'le imanı arasında gidip gelir. Genç Müslüman bireylerin modern toplumda yaşadıkları ikilemlere odaklanan film, senaryosundaki boşluklara ve sinematografik sıkıntılarına rağmen ciddi bir tartışmayı beraberinde getirerek üzerine konuşulmayı hak ediyor.

İranlı yönetmen Rafi Pitts'in Yarışma bölümünde izlediğimiz *Shekarchi* (2010) filmi oldukça minimalize bir üslûba sahip. Film, hapisten çıktıktan sonra bir fabrikada gece bekçiliği yaparak yaşamını sürdürürken reform yanlılarıyla polis arasında çıkan bir çatışmada karısının vurulup çocuğununsa kaybolmasıyla hayatı altüst olan bir adamın hikâyesini anlatıyor. Olaydan sonra günlerce çocuğunu arayan adam, sonunda tüm bunların müsebbibi olarak gördüğü polisleri tüfeğiyle "av"lamaya başlıyor. Oldukça özgün bir atmosfere sahip film, politik arka plânına karşın son derece mesafeli bir dil ve sinematografi tutturarak zorlu bir işin üstesinden gelmeyi başarıyor.

Tayfun Pirselimoğlu'nun Forum bölümünde yarışan son filmi *Pus* (2009), İstanbul'un hiç görünmeyen varoşlarında geçen bir hikâyeye odaklanıyor. Yönetmen adeta belgeselvari bir üslûpla karısını öldürmek için kiralık katil tutan bir adamın karanlık portresini çiziyor. *Rıza* ile başlayan üçlemenin ikinci filmi *Pus*, kurgusundaki kimi sarkmalara karşın seyircisini içine çeken atmosferi, yoksul ve yoksun karakterlerinin en ufak bir umuttan yoksun karanlık dünyalarına tuttuğu aynasıyla neoliberal kapitalizmin tahribatına dikkat çekerek farklı bir memleket tasvirini perdeye yansıtıyor.

Pus, Tayfun Pirselimoğlu, 2009

Koktebel'e Yolculuk (*Koktebel,* 2003) adlı filmiyle dikkatleri üzerinde toplayan Rus yönetmen Alexei Popogrebsky, *Kak ya provel etim letom* (2010) adını taşıyan son çalışmasıyla Yarışma bölümündeydi. Film, Kuzey Kutbu'nda bir meteoroloji istasyonunda çalışan iki adamın insanüstü hikâyesine odaklanıyor. İstasyonda çalışan genç stajyer, bir gün merkezden gelen mesajı tecrübeli meteorolog meslektaşına iletmez. Böylece amansız şartlarda insan doğasına dair amansız bir savaş başlar. Etkileyici oyunculuklarıyla dikkat çeken filmin bu özelliği jürinin de gözünden kaçmamış olacak ki filmin iki başrol oyuncusu Grigori Dobrygin ve Sergei Puskepalis En İyi Erkek Oyuncu dalında Gümüş Ayı'nın sahibi oldular.

YORUMLARINIZ İÇİN TIKLAYINIZ